

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

1. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1956

≡ ՅՈՒՆԻՍ - ՕԳՈՍՏ ≡

ԹԻԻ 7-8

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիովելի առաջադրութեամբ, Ամերիկաներէն մինչև Մերձաւոր Արեւելքի զանազան երկիրները, բոլոր զազութները զրեթէ առանց բացառութեան լծուած են դպրոցական կազմակերպչական աշխատանքներու. ի հարկէ տնտեսական պայմանները բարւոքելով, անկէ անդին, բարոյական, խմացական և ֆիզիքական կրթանքները ամրացնելու և հիմնաւորելու հետամտելով:

Ազգային — եկեղեցական մեր կազմակերպչական զործին մէջ շատ բան փոխուած է, զանազան զազութներու մէջ մեր հաստատուելու օրերէն մինչև այսօր: Եկեղեցիներ, դպրոցներ, միութիւններ, հայրենակցականներ շինած ենք, յանձնախումբեր, տիկնանց օժանդակ մարմիններ և այլ մարմիններ ճիգ չեն խնայեր յանձանձելու համար ձեռնարկներ՝ որոնք բարոյական — մշակութային նպատակ մը հետապնդելէ ետք կը ձգտին այսպէս կամ այնպէս նիւթական շահ մըն ալ տպահովել այս կամ այն բարենպատակ հաստատութեան:

Այս բոլորը լաւ, նոյնիսկ շատ լաւ: Միւթարական կողմն է զուցէ մեր զաղթական կեանքին, որուն համար սովոր ենք ածականներ զործածել, պատկերաւոր բացատրութիւններ տալու համար:

Բայց երբ ընդհանուր ակնարկով մը դիտենք զազութներու պատկերը, տրտում և խոցելի շատ մը տեղեր կը տեսնենք համայնապատկերին մէջ: Մեր գոյութիւնը այլազան երկիրներու մէջ կը ճանչցուի իբրև «զուտ կրօնական հագոյութիւն» և կարծես արգարացնելու համար այդ անունն ու վերադրումը ամէն մայնք». և կարծես արգարացնելու համար այդ անունն ու վերադրումը ամէն մայնք ի զործ կը դնենք պառակտումներով, ազգային հարցերով, նորանոր խնդիրներ յարուցանելով զգացնելու մեր գոյութիւնը:

Ճիշդ որակում մըն է մեր Ս. եկեղեցիին համար ըսել Ազգային եկեղեցի: Բայց այդ երբեք չի նշանակեր թէ մենէ իւրաքանչիւրս իրաւունք ունի վերջին ըսելիք մը ունենալ անոր բարեկարգութեան, սահմանադրութեան և վերջապէս կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ: Գործածական եզրեր կան որոնք կը նմանին մաշած դրամներու և որոնց արժէքը դժուար կ'ըմբռնուի: Նախ տարական իբրև պարտականութիւն, տիպար քրիստոնեաներ ըլլանք: Ինչպէս ուրիշ

ամէն բան աշխատանքով, ճիգով և որոշ զոհարերութեամբ ձեռք կը ձգուի, այնպէս ալ ճշմարիտ քրիստոնեայ մը ըլլալը: Բայց այս աշխատանքը վերին աստիճանի կարևոր և կենսական, պէտք է սկսի տունէն, դպրոցին և եկեղեցիին մէջ շարունակուելու համար:

Գաղութներու մէջ այլևս դասակարգ մը կը կազմենք իբրև մանր առևտրական և արհեստաւոր: Լոյսի ծարաւ մեր պատանիները երկրորդական կըրթութենէ մը ետք, կը ձգտին ապահովել բարձրագոյն կրթութեան համար անհրաժեշտ միջոցները. վասնզի,

Ա. — Ամենուրեք կը փնտռուին և ի պատուի են մասնագէտներ:

Բ. — Մասնագիտութիւն մը ձեռք ձգելով տնտեսապէս անկախ կ'ըլլան:

Գ. — Աւելի լեցուն և խորունկ կեանք մը ապրելու համար անհրաժեշտ է որ հետեւին իրենց նախասիրութեանց և արուեստներու, ինչ որ կ'իրագործուի միայն նիւթական բարձր պայմաններու մէջ:

Դ. — Եւ վերջապէս մօռնան այն դառն պայմանները որոնց մէջ իրենց մանկութիւնը անցաւ:

Այսպիսի նպատակի մը իրագործման համար խելայեղ վազքի ընթացքին, բնական է որ ստուերի մէջ մնայ կրօնական դաստիարակութիւնը, իբրև աւելորդ բեռ մը:

Երկրորդաբար տակաւին, մեր երկրորդական և նախապատրաստակա՝ վարժարաններուն մէջ, ուսումնական ծրագիրը պէտք եղածէն աւելի խնդուա է կարգ մը անհրաժեշտ առարկաներու դասաւանդութեամբ, մասնաւորաբար մեր կարիքները գիմաւորելու համար, ինչպիսին է օրինակ, օտար լեզուներու ուսուցումը. հետևաբար կ'ամ ծրագրէն դուրս կը մնայ կրօնական-քրիստոնէական դասերու աւանդումը և կ'ամ լաւագոյն պարագային նուազագոյն աստիճանին կը հասցուի անոր հանդէպ ուշադրութիւնը:

Ասոնցմէ ետք պէտք է աւելցնել նաև Քրիստոնէականի և Ս. Գրոց դասագիրքերու պատրաստութեան խեղճութիւնը և երբեմն ալ կարող ուսուցիչներու պակասը և դուք կ'ունենաք այն ատեն կրօնական դաստիարակութեան պակասին զլիսաւոր պատճառները:

★ * ★

Կրօններու, ինչպէս նաև իմաստասիրութեան պատմութիւնը լաւագոյն ապացուցած են թէ մարդկային հոգին ծարաւը ունի պաշտամունքին. ան չի կրնար հեռու ըլլալ Աստուծմէ, վասնզի ինչպէս հայր մը կը սիրէ իր որդին, և փոխադարձաբար, նոյնպէս և Արարիչն ու արարածները: Մարմինը կ'աճի սնունդով, իսկ հոգին՝ հաւատքով: Նախապատմական ժամանակներէ ի վեր այս պարզան անհրեքելի իրողութիւն մըն է, այն տարբերութեամբ որ դարաշրջաններու ընթացքին, պաշտամունքի առարկան ենթարկուած է փոփոխութիւններու:

Սիոնի էջերէն բազում անգամ կրկնած ենք այս իրողութիւնը: Աշխարհի մէջ, մեր բնական շատ մը կարիքներուն քովն ի վեր կրօնական ապրումին, զգացումին, պաշտամունքի և ծէսի ձևին մէջ անոր արոտայայտութեան անհրաժեշտութիւնը կեանքին անփոխարինելի, անյետաձգելի մէկ մասը կը կազմէ:

ինականաբար, չի բաւեր հանդիսական պահերու, թերթերու սինականներէն, տպիրոններու վրայէն վկայութեան կանչել մեր երիցս երանեալ հայրապետները, մարտիրոսները, սուրբերը, մաքրակրօն եկեղեցականները, իշխանները, ապացուցանելու համար որ մտաւորական լոյսին հետ զուգորդուած, միշտ տենչը ունեցած ենք նաև հոգեկան ապրումին, լոյսին և վերջապէս հաւատքին, ամբօրէն կառչելով անոր: Յիշեցէք մեր կրակէ բառերով աղօթքները, խնկապարար մազադաթները և վսեմին ձգտող մեր շարականները: Սակայն կարևոր է նաև այսօրը:

Ի՞նչ կ'ընենք այսօր: Թերի մը մատնանշելը ինք իր մէջ արժէք մը կրնայ ըլլալ, այսուհանդերձ, այդ թերին սրբազորելը մեծութեան մը սկզբնաւորութիւնն է արդէն:

Ինկերային, հաւաքական, ինչպէս նաև անհատական մեր կեանքին մէջ երևան եկող օխերը, ատելութիւններն ու անհանդուրժելի համեմատութիւններու հասնող պայքարը, արդիւնք է միայն կրօնական դաստիարակութեան պակասին:

Նախասիրութեան մը համար չէ որ կը կրկնենք և շեշտը կը դնենք այս անյետաձգելի և էական խնդրին վրայ: Կ'ապրինք, միշտ մահուան երկիւղը ամուր բռնած մեր ենթագիտակից մտքին առջև, քաղաքական անասուգութեան և հազարումէկ տապալակներու և հեծութեանց մէջ: Ասոնց վրայ քրիստոնէական վարդապետութեան վեհութիւնն ու անուշութիւնն է միայն որ գերազոյն մխիթարութիւնը կրնայ պարգևել մեր խռովակոծ երկնքին վրայ ծիածանի մը հանգոյն պարգուելով, հաշտեցնելու համար նախ մեզ մեր եսին և ապա մեր իրականութեան հետ: Զգացած էք բնաւ այն ներքին մեծ ուրախութիւնը, երջանկութիւնը որ մեղաւոր մարդունն է, երբ անդրադարձի առաջին արցունքի կաթիլին հետ կը սկսի, աստղազարդ զիշերուան մը զեղեցկութեան նման եկեղեցիի մը կամարներուն ներքև: Տեսած էք բնաւ կորստեան մատնուող մարդու մը ալապատանքը, երբ ծնկաշոք կ'աղօթէ: Եւ կամ իր խոկումին մէջ մաքրուած, սրբուած անհատ մը: Դիտեցէք մահամերձ մը սրուն շրթներէն կը դուրսն աղօթքի մը բառերը, ու դուք պիտի ըմբռնէք աղօթքին մեծագոր ազդեցութիւնը: Որքան խորանաք Ձեր հաւատքին ու կրօնական զիտելիքներուն մէջ, ուղիղ համեմատութեամբ, այնքան կ'աւելնան անոր ներգործութիւնը, ճշմարտութիւնը, խորութիւնը, գեղեցկութիւնն ու աստուածային իմաստութիւնը:

Կրօնական դաստիարակութիւնը պէտք է սկսի մանկութենէն, ծնողական սկզբնական դուրգուբանքներուն հետ: Վասնզի ծուռ կամ թերի կրթութիւն մը հետագային կրնայ աղիտաբեր հետեանքներ ունենալ: Մեր առարկութիւններուն վրայ կ'ուզէինք աւելցնել նաև պարագայ մը որ արդէն իսկ դաստիարակչական և մանկավարժական ճշմարտութիւն մըն է: Այսինքն տունն ու դպրոցը մանուկի մը կրթութեան համար, իրարու լրացուցիչներ պարտին ըլլալ: Որոնց վրայ այս պարագային, եկեղեցին, իր լրումին պիտի հասցնէ, պիտի պսակադարձէ այդ ուսուցումը, իր խորհուրդներով անմիջական հաղորդակցութեան մէջ դնելով անհատը իր երկնաւոր Հօրը հետ:

Այլ սակայն, դժբախտաբար, ծնողքներ կան որոնք հաւատքէ պարպուած, չորցած ծառերու կը նմանին, պարպուելով կրօնական զգացումին և ապրումին

կենարար աւելնէն: Տղաք, որքան ալ որ դաստիարակուին և կրթութիւն կրօնական ամուր և հաստատ հաւատքով, բայց տան մէջ մասնաւորաբար և դպրոցէն դուրս ընդհանրապէս չգտնեն, նոյն ճշմարտութեանց, վեհ սկզբունքներու, խտէականերու համապատասխան կեցուածք և պատկառանք, անոնք ևս կը դառնան իրենց մեծերուն անբաղձալի վիճակին: Վասնզի մարդկային է աւելի շուտ չարանալ և հակամէտ ըլլալ չարութեան քան թէ առաքինի և տիպար կեանք մը ապրիլ: Մեծերուն օրինակը վարակիչ է: Նոյնիսկ երբ վարժարաններուն մէջ ուսուցում և ջամբուի կրօնական դաստիարակութիւն, բնական է որ երբ տղաքը հոն ուսուցուած սկզբունքներուն համաձայն կեանք մը չտեսնեն իրենց շուրջ, կը դադրին հաւատալէ իրենց ուսուցուածին, որովհետեւ անոնք կը մնան սոսկ տեսութիւններ, ինչպէս, օրինակ, գիտական և ուսողական տեսութիւններ, առանց զօրեղապէս ապրուած, զգացուած կեանքի և ներշնչումի:

Մեր վարժարաններու առընթեր կը զործեն նաև կիրականօրեայ վարժարանները, որոնք ըստ ինքեան յաւելում մըն են կրօնական մեր դաստիարակութեան մեծ զործին և ընդհանուր ծրագրին. այնուհանդերձ առանձինն չեն կրնար դիմադրաւել այն թերին՝ որ կը յառաջանայ կրօնական - եկեղեցական նիւթերու անտեսումով կամ անկատար ուսուցմամբ:

Աւելորդ բեռ մը չէ կրօնական դաստիարակութիւնը. եթէ մարդերը ուրիշ հետաքրքրութիւններ ունին կեանքի մէջ և կ'արհամարհեն Ս. Գրոց ընթերցում և յաւիտենական ճշմարտութիւններու և աստուածային կատարելութեան ձգտում, պատճառ մը չէ ատիկա որ մենք ևս իրանք ծիծաղելի կացութիւններու մէջ:

Անհրաժեշտ և էական պայման է կրօնքի ուսուցումը, առանց տարիքի և սեռի խտրութեան: Այս շատ լուրջ խնդրին պէտք է անդրադառնան մեր վարժարաններու վարիչները և մանաւանդ կրօնականները, չթերանալով իրենց զործին մէջ և զգալով պատասխանատուութեան մեծութիւնը: Կ'անցնին հետաքրքրութիւնները, աշխարհիկ ցանկութիւնները, փառքերը, հարստութիւնները ինչ որ կը մնայ սակայն, այդ մեր կարճատե կեանքերուն առաքինութիւններն են և մեծագործութիւնները՝ որոնք միշտ ալ կը ներշնչուին կրօնական ապրումէն և զօրաւոր հաւատքէն:

Ի վերջոյ, քրիստոնէութիւնն է այն ճամբան որ կ'առաջնորդէ մեզ մեր Տիրոջ, այս աշխարհէն վերջ և անդին ժառանգելու համար յաւիտենական կեանքը, որուն ժառանգորդները կրնանք ըլլալ միայն այս աշխարհի մէջ ապրած ըլլալով տիպար, առաքինի և քրիստոնավայել կեանք մը:

